

*Til min far, for alt det, du har forsøgt at lære mig*



*I stood in the disenchanted field  
Amid the stubble and the stones,  
Amazed, while a small worm lisped to me  
The song of my marrow-bones.*

*Blue poured into summer blue,  
A hawk broke from his cloudless tower,  
The roof of the silo blazed, and I knew  
That part of my life was over.*

*Already the iron door of the north  
Clangs open: birds, leaves, snows  
Order their populations forth,  
And a cruel wind blows.*

Fra "End of summer" af Stanley Kunitz



# Prolog

## Sommeren 1983

**K**aninungen trykkede sig i det høje græs. Pelsen var våd og blank af duggen, som for et øjeblik siden havde gjort skumringen selskab i haven.

Han burde egentlig gå ind. Mor brød sig ikke om, at han var alene ude, og slet ikke, når mørket faldt på. Men han var stor nu, fem år om et par uger, og han elskede skumringen. Om lidt ville natdyrene begynde at røre på sig. Pindsvinene ville titte ud under buskene og pile rundt i små pudsige mønstre rundt om i græsset. Flagermusene ville hvirvle rundt mellem de høje træer, og han kunne høre de første ugler tude ovre i kastanjealléen på den anden side af stuehuset.

Han ville allerhelst se kaninerne. Hans helt egen kanin stod øverst på ønskesedlen. En blød kaninunge ligesom den, der sad der længst væk i græsset. Det lille dyr kiggede på ham, rynkede let på næsen, som om det ikke kunne tyde hans lugt. Tyde, om han var farlig eller uskadelig. Han trådte forsigtigt et par skridt frem. Kaninen rørte sig ikke, det så ikke ud, som om den havde besluttet sig.

Han var begyndt at glæde sig til sin fødselsdag for flere måneder siden. Af Mattias ønskede han sig en drage. Han havde set sin storebror bruge flere timer på at bygge drager ovre på fars værksted, havde set, hvordan han omhyggeligt lavede rundstokkene til skelettet, bandt snore mellem enderne og dækkede det hele med kraftigt, skinnende stof,

som han havde stjålet i kasserne oppe på loftet. Det var tøj, der engang havde været mormors, og som mor endnu ikke havde kunnet skille sig af med.

Flere gange den sommer havde han kigget på, når Mattias og hans venner konkurrerede om deres gør-det-selv-kunnen. Mattias' drager fløj altid højest, hver eneste gang. Svævede stille over markerne ligesom glenterne.

Kaninen derovre i græsset kiggede stadig på ham, og han tog endnu et skridt frem, standsede op, da dyret løftede helt let på hovedet. Han ville egentlig helst løbe, ville styrte over til kaninen og kaste sig over den, holde den fast. Men morbror Harald sagde, at en god jæger aldrig forhastede sig, så han blev stående, stod helt stille og tænkte på sin ønskeseddel.

Af sin søster ønskede han sig en rød bil, han havde set i butikken nede i byen. Bilen havde flammer på siderne, og når man trak den tilbage og slap den, kørte den af sig selv. Den var sikkert dyr, men Vera ville købe den til ham alligevel. Far ville give hende penge til den, hvis hun bad om det. Han vidste ikke rigtigt, om hun havde tilgivet ham det med høgeæggene, det han helst ikke ville tænke på. Mattias havde, men det var ikke til at vide med Vera.

Kaninungen sænkede hovedet en lille smule, begyndte at gnaske på et græsstrå. Knurhårene vippede så sødt, at han var lige ved at bryde morbror Haralds regel. Man han måtte vente lidt endnu. Vente på det øjeblik, hvor kaninen slap-pede af og ikke længere så i hans retning.

Af mor og far ønskede han sig en cykel. Han var allerede begyndt at øve sig på Mattias' gamle, selvom han egentlig ikke måtte alene. Forleden dag var han væltet og havde slået knæet. Det var ikke noget særligt, men det blødte. Han græd, kravlede op i træhulen og gemte sig. Morbror Harald havde fundet ham og givet ham en skideballe. "Hvad vil din mor ikke sige? Kan du ikke forstå, at hun bliver bekymret?"

Jo, det forstod han godt. Mor bekymrede sig for ham stort set hele tiden. “Det er, fordi du er min lille mus,” sagde hun. “Fordi jeg ikke kan udholde tanken om, at der skal ske dig noget.” Det var derfor, han havde gemt sig og ikke turde gå ind. Efter skideballen havde morbror Harald sat plaster på hans knæ og sagt til mor, at han var snublet på grusstien mellem laden og huset. *Det sker let, når man løber rundt i træsko.* Løgnen var ikke for hans skyld, men for mors, for at hun ikke skulle bekymre sig. Og siden havde han ikke fået lov at have træsko på som Mattias og Vera. Han syntes, det var uretfærdigt.

Pludselig rørte kaninungen på sig. Tog et par hop i hans retning i jagten på højere græs. I stedet for at kaste sig hen mod den stod han musestille. Ventede, ligesom morbror havde sagt.

Morbror Harald var den bedste jæger på egnen, det vidste alle. I hans fyrekælder hang der næsten altid døde dyr ned fra loftet. Fasaner, rådyr, harer med tomme øjne og stive kroppe. Morbror Harald havde grove hænder, lugtede af tobak, olie, hund og noget andet, han ikke vidste, hvad var. Men han gættede på, det var noget farligt. Der var mange, som var bange for morbror Harald. Vera og Mattias var det helt sikkert, selvom Vera ikke ville indrømme det. Hun sagde ham sommetider imod, men man kunne høre hendes stemme dirre. Mattias sagde derimod ingenting, kiggede bare ned i jorden og gjorde det, han blev bedt om. Hentede morbror Haralds pibe eller fodrede hans hunde. Hundene var ikke den slags, man legede med. De boede udenfor i store hundegårde og sad på ladet i stedet for inde i bilen, og de havde strid pels og vagtsomme, urolige øjne, som fulgte morbror Haralds allermindste bevægelse. For en uges tid siden havde han været med far og Mattias på badeanstalten. De havde siddet i saunaen og lyttet til mændenes snak. Da morbror

Harald kom ind, flyttede alle sig, også far. Lod ham få den bedste plads i midten, kiggede på ham på samme måde, som hundene gjorde.

Den eneste, som ikke var bange for morbror Harald, var mor. Mor var ikke bange for nogen, måske lige bortset fra Gud. En gang imellem skændtes hun og morbror Harald, han havde hørt dem sige et og andet til hinanden. Svære ord, som han ikke rigtigt forstod, ud over at de ikke var pæne.

Det var morbror Haralds gave, han glædede sig allermost til. En lille kanin, som skulle være hans alene, det havde morbror lovet ham. Måske en magen til den, der sad kun et par meter fra ham lige nu. Hvis han kunne fange den, ville han have to. Og morbror Harald ville blive så stolt af ham. Stolt over, at han var en rigtig jæger.

Han havde ventet længe nu, så han tog et forsigtigt skridt frem. Kaninungen fortsatte med at gnaske det høje græs i sig, ænsede ikke, at han nærmede sig. Han tog endnu et skridt, rakte langsomt hænderne frem. Det skulle nok lykkes.

“Billy, du skal ind nu!”

Kaninen løftede hovedet, lod til at lytte til stemmen fra stuehuset. Vendte sig så om og hoppede væk.

Skuffelsen klemte sammen om brystet, men så standsede kaninen, kiggede tilbage på ham, næsten som om den spekulerede på, hvor han blev af. Han tøvede. Mor ville blive urolig, hvis han ikke gik ind. Uglerne tudede højere nu, lamperne udenfor var blevet tændt, og lyset fik skyggerne nede i haven til at blive tættere. Kaninen så stadig på ham. “Kommer du med?” syntes den at sige.

Han tog to skridt mere, så et par stykker til.

“Billy,” kaldte mor. “Billy, kom nu ind!”

Jagten var i gang. Kaninen smuttede fra ham, og var han heldig, ville den føre ham til sit bo. En hule fuld af små kaninunger med store øjne og blød pels. Kaniner som han



kunne tage med sig hjem. Som kunne bo i det bur, morbror Harald havde lovet ham.

“Billy!” Mors råb forsvandt i det fjerne. Kaninungen slap hele tiden fra ham, og selvom han havde sine bedste løbesko på, kunne den med garanti løbe fra ham så let som ingenting. Måske *ville* kaninen have, at han fangede den. Krammede den, tog den til sig.

Han fulgte efter den mellem rækkerne af gamle, krogede frugttræer. Videre ind mellem de vildtvoksende buske. Han brød sig egentlig ikke om den her ende af haven. Tidligere på sommeren havde hans ven Isak fundet en kæbe på jorden under de tætteste grene, en hvid knoglestump med fire guldene kindtænder. Morbror Harald havde sagt, at farfar gravede alt muligt ned der, det han gerne ville slippe af med for altid. Kæben stammede sikkert fra en gris, og man måtte grave visse ting dybt ned, så rævene ikke fandt dem.

Han havde kun set én eneste ræv i sit liv. Det var sidste efterår, da morbror Harald, far og de andre mænd havde lagt jagtbyttet ud på gårdspladsen. Smalle øjne, skinnende rød pels, spidse tænder, som stak frem under en blodpletet snude. Hundene gik i en stor bue uden om den. Virkede urolige, næsten bange. Man skød altid en ræv, hvis man fik chancen, havde morbror Harald sagt. Det var enhver jægers pligt, de få gange muligheden bød sig. For ræve var listige, ligesom i eventyrene. De kunne bevæge sig i landskabet uden at efterlade spor.

“De har fantastiske næser,” sagde han. “Og ræve elsker lugten af kaniner og små drenge. Så hold dig inden for hegnet, Billy!”

Og så havde morbror Harald grinet, den bulderlatter, der lød både hjertelig og foruroligende på en og samme tid, og senere havde han også selv grinet. Men han havde ikke kunnet slippe tanken om rævene, som gravede så dybt efter skeletter i

haven. Han havde endda drømt om dem om natten. Spidse tænder, kløer som skrabede i jorden, blanke, fugtige næser der vejrede i luften. Vejrede mod stuehuset efter en lille dreng.

Men nu kunne hverken skeletter eller ræve stoppe ham. Kaninen smuttede rundt om stammerne på de tørre buske, og han fulgte den længere ind i buskadset. En lang gren greb fat i hans ærme, og han var nødt til at stoppe op et kort øjeblik. Da han slap fri, var kaninen forsvundet.

Han tøvede, overvejede at vende om og gå tilbage til huset. Men spændingen fra jagten sad stadig i ham. Den gav ham mod til at fortsætte, længere ind mellem buskene. Som en rigtig jæger.

Flere grene strakte sig efter ham, greb famlende ud efter hans tøj med tornede fingre. Længere fremme i mørket syntes han, at han kunne se en lille hvid hale røre på sig. Måske var han fremme ved boet nu? Tanken fik ham til at sætte farten op, og han var lige ved at løbe direkte ind i hegnet der, hvor haven sluttede.

Han standsede op. Kun et par meter på den anden siden af hegnet stod fodermajsene tæt. Der var lang tid til, de skulle høstes, ikke før de var tørre og helt gule, havde far sagt.

Græshopperne sang inde mellem bladene, flettede tonerne sammen til et knirkende lydtæppe, som næsten overdøvede hans tanker. Kaninen var derude på den anden side. Den sad lige neden for den grønne mur af majsplanter og betragtede ham. Ventede på ham.

Hegnet var højt. Måske endda højere end morbror Harald, og i hvert fald alt for højt til, at han kunne klatre over det. Jagten var slut. Han ville aldrig få kaninboet at se. Han følte sig en lille smule lettet. Han havde aldrig været så langt nede i haven alene før. Der var kun en smal stribe aftenlys tilbage på himlen nu, og skyggerne inde i krattet havde, næsten uden at han havde lagt mærke til det, forvandlet sig til tæt mørke.

Han besluttede sig for at gå hjem, skulle lige til at vende rundt, da han fik øje på noget. En fure i jorden under hegnet, hvor en lille dreng sikkert godt kunne krybe under. Han kiggede hen mod kaninen. Den sad der stadig.

Et vindpust raslede gennem majsmarken, fortsatte ind gennem de rustne masker i hegnet og ind i de mørke buske bag ham. Han så sig om, lagde sig på knæ og derefter helt ned på maven. Han ålede sig forsigtigt frem under den brune ståltråd, rejste sig op og børstede jord af knæ og hænder. Det kildede i hele kroppen af spænding. Han var ude nu, uden for haven, for første gang på egen hånd. Det skulle han fortælle Isak på mandag. Måske også Mattias og Vera. Fortælle, hvor modig han var, at han havde fanget sin egen kanin, men at de ikke måtte sige noget til mor.

Det raslede i majsene, og først troede han, det var vinden igen. Så så han den hvide hale forsvinde mellem de høje planter. Kaninen hoppede ikke dovent af sted nu, den spurtede hurtigt, hurtigt. Ørerne lå tilbage over hovedet, jorden stod op om poterne på den. Det var først, da kaninen var forsvundet af syne, at det gik op for ham, hvad der var sket. At dyrets følsomme næse havde opfanget lugten af en anden end ham. En der kunne grave sig ind under et hegn. En der havde rød pels og spidse tænder, og som elskede lugten af kaniner. Og små drenge ...

Hjertet slog hurtigt, hurtigt, hamrede, som tilhørte det en lille skrækslagen kanin. Majsplanterne tårnede sig op over ham som mørke, vajende kæmper og skubbede ham tilbage mod hegnet. Gråden vældede op i halsen. Ud af øjenkrogen så han noget røre på sig, noget rødt. Han vendte sig om og opdagede i samme øjeblik, at græshopperne var blevet helt stille.

Mor! nåede han at tænke. Mor ...

## *Elskede*

*Det her er begyndelsen på vores historie. Fortællingen om dig og mig. Jeg har forsøgt at stå imod, forsøgt at holde dig væk fra mig og forhindre mig i at falde, men nu slipper jeg taget, min elskede, og stoler på, at du griber mig. Gør du? Eller falder vi begge?*

*Jeg håber det ikke. Jeg vil så gerne tro på, at vores fortælling ender lykkeligt.*

# 1

**H**un er et efterårsmenneske, det har hun altid været. Eller næsten altid. Engang ønskede hun, at sommeren aldrig sluttede. At lyset, varmen og den høje blå himmel ville være der for altid. Men det er længe siden nu. På et andet sted, i et andet liv.

Uret på væggen viser, at der er elleve minutter, til mødet begynder. Indtil nu er alt gået godt. Hun og Ruud har hjulpet hinanden med at smøre rundstykker og hælde kaffe på pumpermokanderne, at stille stolene op i en nydelig rundkreds på det grå væg til væg-tæppe. Tolv styk slidte metalklapstole – sikkert lidt flere, end de får brug for, men samtidig ikke så mange, at der er huller i rundkredsen – og en pakke billige papirlømmetørklæder på hver stol.

Da alt var klart, låste Ruud dobbeltdørene op ude i foyeren. Lukkede de deltagere ind, som var kommet tidligt, og sammen med dem duften af regnvåd asfalt. Af alle byens dufte var det den, hun allerbedst kunne lide. Måske fordi den havde noget rensende over sig. En ny begyndelse. Præcis som den her dag skulle være.

Den første deltager, Ruud lukkede ind, var en mand mellem tredive og fyrre, ligesom hun. Han har tatoverede arme, krøllet tøj og et hoved, som synes en kende for stort til kroppen. Det skyldes sikkert skægget. Det er vildt, uplejet, og over det et mat, blodsprængt blik, som han ikke vil være alene om i dag.

Den anden deltager er en ældre gråhåret kvinde, næsten lige så gammel som Ruud. Hun har håret samlet i en lang fletning ned ad ryggen. Øjnene bag brilleglassene er venlige end den tatoverede mands, selvom deres blikke ligner hinanden.

Ruud puffer dem forsigtigt hen til bordet med kaffe, og hun er på vej frem for at præsentere sig, da den rammer hende. Følelsen af, at det er én stor fejltagelse, og at det hele, alt det her, vil gå helt skævt.

*For helvede!*

Hun styrter ud i køkkenet, lander på en stol, lige inden benene giver efter under hende. Ansigtet gemt i hænderne, hovedet ned mellem knæene, langsomme, dybe åndedrag.

*Ind*

*Ud*

*Iiind*

*Uuud*

Lyden af Ruuds høflige småsnak siver ind gennem svingdøren. Snor sig rundt om hendes hjerne, blander sig med pulsen i hendes tindinger.

“Er du kommet med bussen?” *dunk, dunk*, “Aha, med tunnelbanen,” *dunk, dunk*, “Og er du i bil som sædvanlig, Lars? Kunne du finde en parkeringsplads? Ja, man skal være lidt forsigtig med, hvor man stiller bilen i den her del af byen; parkeringsvagterne er noget ivrige.” *Dunk, dunk, dunk*.

Hun kan også høre en anden lyd nu, flere deltagere, som slæber fødderne hen over tæppet, standser op, misser mod lysstofrørene, inden Ruud opdager dem og trækker dem med ind i fællesskabet med lokkemaden, kun de færreste kan modstå: “Der er kaffe og rundstykker derovre.”

Slæbende, tøvende skridt, klikket fra plastikkrus, der løsnes fra hinanden, fulgt af termokandens hvæsen. Hendes vejrtrækning bliver lettere, men hun tør ikke rette sig op

endnu. Hun kigger ned i klinkegulvet. Lader blikket følge en af fugerne, som er gråbeige af fedt og snavs. Alt herinde er fedtet, selv luften. Tredive års mados, som efterlader en salt, klistret smag i munden.

Menneskenes summen derudefra er blevet højere, runger en smule i det store lokale. *Bus, tunnelbanen, parkering? Skønt med lidt regn. Godt for græsset. Det har ellers været en fantastisk sommer, synes I ikke? Næsten som ved Middelhavet. Har I nogen ferieplaner?*

Hun fortryder. Fortryder, at hun ikke tog imod den afskedsgødtgørelse, de tilbød hende, og rejste. Det havde et fornuftigt menneske gjort. Havde lagt alt bag sig og var begyndt på en frisk et andet sted. Det er lige meget hvor. En ny by, en ny landsdel. Hvorfor ikke et helt nyt land?

Det er ikke for sent.

Bagdøren er lige foran hende. Hun har nøglerne i lommen. På den anden side af døren er der en cementtrappe og nogle affaldscontainere, og så ligger gaden der. Det ville kun tage et par minutter at komme ud. Men hun har skrevet under, har forsikret dem om, at hun fortjener en ekstra chance. Har overbevist sig selv om, at det er den sidste.

Stemmerne i mødelokalet er endnu højere nu. Pumpetermokanden hvæser fortsat. Lyden bliver højere, i takt med at kanden tømmes. Samtalen er begyndt at gå i tomgang.

*Det må man sige. Man kan virkelig ikke klage over vejret, det kan man ikke ...*

Hun rejser sig op, lister hen mod bagdøren. Lukker kortvarigt øjnene. Fingrene finder vej til højre underarm, neglene lister hen over det hvide skjortestof, og manchetten glider op over armen mod albuen. Hun kan være ude på den regnvåde gade om et minut. Ude i friheden. På vej væk.

Svingdøren går op. Det er Ruud. Han sætter sig på hug, rører ved hendes knæ.

“Er du okay, Veronica?”

Hans store hånd er varm, leverpletterne på håndryggen er tydelige. Hvor gammel er han egentlig? Nok nærmere halvfjerds end tres. Han har arbejdet her i tyve år, har set og hørt om al den ulykke, der findes i verden, gjort sig fortjent til sin pension. Og alligevel bliver han. Hvorfor gør han det? *På grund af den gratis kaffe*, har hun hørt ham sige, og latteren, som altid følger lige efter, plejer at spare ham for flere spørgsmål. Det er et godt trick. Det burde hun selv benytte.

Hun kigger op på ham, kniber smilet frem. Trækker skjortærmættet ned over håndleddet. Ruud tror, hun er bange, og på en måde har han ret. Hun er frygtelig bange. Skrækslagen. Men det er ikke hele sandheden.

“Ja da. Jeg prøver bare lige at samle mig lidt, løber rutinerne igennem,” siger hun og slår let på spiralblokken i skødet.

“Godt.” Ruud rækker hånden frem, hjælper hende op at stå. “Hvor lang tid er det siden, du sidst var på arbejde? Tre måneder?”

Selvom de ses næsten hver uge, lader han stadig, som om han ikke kender detaljerne i hendes aftale. Som om det slet ikke er ham, der skal kontrollere, at hun følger den.

Og som altid spiller hun med.

“To måneder, to uger og fire dage. Og det er ikke, fordi jeg tæller.”

Ruud slår en latter op. “Sådan skal det lyde. Du vil opdage, at der ikke er den store forskel på det her og din gamle arbejdsplads.”

Han fører hende ud i mødelokalet, slipper først det forsigtige tag i hendes albue, lige før deltagerne vender sig om.

Ni personer, lidt flere end hun havde regnet med en fredag eftermiddag. Undvigende blikke, skæve smil, korte nik. Følelsen af håbløshed ligger som en klæbrig hinde over



lokalet, slutter tæt i de mørke hjørner, som lyset fra lysstofrørene ikke rigtigt kan nå, og forhindrer ilten i at slippe ind.

Hun tvinger smilet frem igen, sætter sig på en stol og bladrer i blokken. Hjerteslagene flytter op i halsen, giver hende kvalme. Hun kan fornemme Ruuds blik ovre fra væggen, hvor han står, men hun kigger ikke derover. Prøver at fortrænge, hvorfor han er der.

En dyb indånding. Hun mærker efter inde i brystet og kan nå isen uden problemer.

“Hej og velkommen. Jeg hedder Veronica Lindh, og jeg er samtaleterapeut med speciale i sorgbearbejdning. Jeg har arbejdet på Medborgarcentrum Nord i fire år, men fra og med i dag skal jeg arbejde med jer her i Söderort.”

Hun er overrasket over, hvor rolig hendes stemme lyder. Fremmed, næsten som om Veronica Lindhs stemme ikke er hendes, og det er jo i og for sig også rigtigt.

“Den her støttegruppe er for os, som har mistet nogen, der stod os nær, nogen vi elskede.”

Alles blikke er vendt mod hende. Hjertet hamrer mod isen inde bag hendes brystben. Hun forestiller sig, at hvert hjerteslag får den til at give sig en lille smule. Slag efter slag, indtil den sprækker, og man kan ane en stribe sort vand nedenunder.

“Da jeg var fjorten, mistede jeg min mor. En aften fyldte hun lommerne i sin vinterfrakke med sten og gik ud på isen.”

Hun må ikke tøve nu. Må ikke stoppe op, ikke kigge ned. Endnu en indånding. Kulden breder sig stille i brystet.

“Der stod en mand på den anden side af søen. Han sagde, at min mor gik direkte ud, selvom man tydeligt kunne høre, at isen sang og knagede. Da han råbte efter hende, stoppede hun op, blev stående midt ude på isen og kiggede på ham. Og så var hun pludselig væk.”

Hun tvinger tanken om vågen til side. Forestiller sig, at

isen lukker sig om den, om hendes mor og om sprækken i hendes bryst. Forvandler sig til et solidt panser.

Hun rømmer sig, griber fat om blokken. Ingen når at fornemme, at hendes hænder dirrer, heller ikke Ruud.

“Min mor forlod os,” siger hun. “Hun forlod min far, min storebror og mig, og så skulle vi klare os selv. Der gik mange år, før jeg ikke længere var vred på hende, før jeg stoppede med at stille alle de spørgsmål, I allesammen stiller.”

Hun synker et par gange, kan mærke blodet fyldes af noget betydeligt rarere end koldt søvand. Hun klarede det. Hun opofrede sig, og nu skal hun have sin belønning. Hun tæller til ti, vender sig mod den deltager, som sidder nærmest. Det er den gråhårede kvinde med fletningen.

“Værsgo.”

Hun nikker let til kvinden, hører hende tage luft ind. En anden historie, ny, men alligevel så velkendt.

*Datter, kraft, var ikke fyldt tredive.*

Hun tager den empatiske maske på, kradser ordene ned på blokken. Pennen bevæger sig hurtigt, forvandler sorgen til blæk. Den gråhårede kvinde græder. Tårerne triller sagte ned, mens hendes beretning folder sig ud, de ligger stille et kort øjeblik ved brillekanten, inden de fortsætter ned over kvindens kinder. Flere ord.

*Uretfærdigt, havde hele livet foran sig. Savner hende så meget.*

Da den gråhårede kvinde er færdig, tager hun brillerne af og tørrer dem i et af de billige papirlømmetørklæder. Folder det varsomt sammen og stopper det ned i sin taske, forsigtigt, som var tårerne lavet af glas, som vil hun tage dem med hjem og lægge dem i et vitrineskab som små, klare perler af sorg.

Tanken har fået Veronica til at miste koncentrationen, og den næste i kredsen er allerede begyndt at tale. Lars, manden med skægget. Flere ord, hårdere stemme. Hun skynder sig at notere ned, at opsuge også hans historie med sin pen.

*Hustru, trafikulykke, spritbilist, hjerneskode, fejlbehandling, aldrig rask igen.*

Der er ingen tårer, kun vrede. Bitterhed. Hun fylder det hele ned i blokken. Hånden bevæger sig lettere hen over siden nu.

*Hader, fantaserer om hævn, om at skade nogen. Øje for øje ... De skal have deres straf, allesammen. Spritbilisten, lægerne, dem alle!*

Lars holder inde, trækker vejret. Ser først lettet ud, så skamfuld. Han mumler et eller andet, som Veronica ikke fanger, og kigger ned på sine hænder. De er grove, huden hård, revnerne så dybe, at snavs og olie ikke kan vaskes væk. Fars hænder, morbror Haralds. Hendes egne er glatte og bløde. Skrivende hænder. Mors hænder. Hun skubber tanken til side og nikker til den næste deltager, der nu kan begynde sin beretning.

Ordet bevæger sig videre i kredsen. Følges af snøft, tårer, raslen med lommeværkløserne. Hendes pen rasper hen over papiret, hurtigere og hurtigere, ligesom pulsen, der pumper belønningshormoner rundt i hendes krop.

*Tragedie, vores familie kommer aldrig over det. Aldrig nogen-sinde.*

Minutviseren bevæger sig mekanisk rundt på den gulnede urskive ovre på væggen. Hvert femte minut hopper viseren et hak op, bliver hængende nogle sekunder, inden den slipper med et højt klik.

Da alle historier er fortalt, står det ord, som alle gentager igen og igen, allernederst på det sidste ark med versaler, det spørgsmål, som svæver rundt i lokalet, og som ingen af dem kan besvare, uanset hvor mange gange de fortæller deres historie.

*Hvorfor?*

Veronica streger det under, tegner bogstaverne og spørgs-

målstegnet op igen og igen, indtil pennen går igennem papiret. Hun holder ikke inde, før minutviseren klikker en sidste gang, og tiden er gået.

Lettelsen er enorm, den blander sig med endorfinerne, som allerede har overtaget hendes hjerne. Hendes venstre hånd søger atter ned mod højre underarm, glider lidt distræt hen over skjortestoffet og det lange ar, der gemmer sig inde bag det.

Er det allerede slut? tænker hun. Og derefter: Hvornår kan jeg få mere?